

Landposten gennem tiderne

Skrevet af Marit Terp og bragt i Lokalhistorisk Arkiv for den tidligere Støvring Kommunes medlemsblad "Hanen" i 1999.

Tidlig udgave af de nu forsvundne røde postkasser

Postvæsenet 1624

I Christian d. 2.'s verdslige lov fra 1522 findes i kapitel 63 det første forsøg på at organisere et postvæsen herhjemme. Det fremgår deraf, at der efter behov skulle beskikkes 2 eller 3 "løbere" i alle købstæder. De skulle løbe for en betaling af en skilling eller to pr. mil, både sommer og vinter. Der er imidlertid intet, der tyder på, at ordningen blev ført ud i livet, hvilket sikkert skyldes, at kongen blev afsat det følgende år. Derimod blev befordringen af regeringens breve sat i system, idet der i en række kongebreve blev påbudt postheste og vogne, de såkaldte "postridere".

Men på Christian d. 4's tid blev der i 1623 udfærdiget forslag til et postvæsen, der skulle hvile i sig selv. Der gik alligevel 30 år, før de var helt overflødige som postdragere. Den 24. december 1624 udsendte Christian d. 4. en forordning: "Forordning om Postbudde", hvormed Danmark fik sit postvæsen.

Landpostvæsenet

For dem, der boede på landet i den første halvdel af 1800-tallet, var det ikke så lige til at bruge postvæsenet. Man skulle selv sørge for at bringe posten til posthusene, og de lå kun i købstæderne. Man måtte selv spørge efter sin post og selv afhente den, men idet korrespondancen ikke var særlig stor, var den heller ikke særligt savnet. Men en hjælp blev de såkaldte "sognebude". Det var som regel ældre mænd, der ikke kunne bruges i landbruget, eller de var blevet invalide. Efter gennemførelsen af kommunalt selvstyre i 1841 blev bondestanden mere bevidst. Samtidig stiftedes landboforeningerne og ønsket om at få et landpostvæsen. Først i 1860 besluttede man at oprette landpostruter med udvekslingssteder, hvor forholdene var særligt gunstige. Man begyndte med de vestlige og nordlige amter i Jylland, hvor afstandene til posthusene var meget store.

For at sikre landbefolkningen en bedre postbesørgelse, foreslog generalpostdirektionen i 1848, at der blev oprettet brevsamlingssteder, hvor der var mere end 4 mil mellem postkontorerne. Ifølge forslaget skulle der endvidere etableres landpostruter, som skulle besørges af landpostbude, der gik for postvæsenets regning.

Brevsamlingsstedet i Suldrup ca. 1900

De første brevsamlingssteder blev oprettet

Efter en bred tilslutning blev der oprettet 44 brevsamlingssteder i Jylland. Heraf lå de 7 i Nordjylland. Støvring blev oprettet 1. april 1852. På brevsamlingsstedet kunne man indlevere og afhente pakker og breve, der vejede op til et pund samt penge, indtil 50 rigsdaler i sedler og 25 daler i sølvmønt. På brevsamlingsstederne kunne man også indskrive sig som rejsende, såfremt der var ledige pladser i postvognen. Postvogne kunne

være en blandet fornøjelse. Den ordinære postvogn kunne være uden kaleche, mens ekstra post skulle være en fjedervogn med kaleche. De var også dyrere at rejse med.

Først i 1860 vendte man tilbage til forslaget om at oprette landpostruter, og der gik yderligere nogle år, før der skete en egentlig organisering af landpostvæsenet.

Gående post Oluf Qvist fra Aarestrup i fuld uniform

Postbudene

Postbudene skulle udgå fra posthusene i byerne eller eventuelt fra de tidligere oprettede brevsamlingssteder. De skulle følge en bestemt rute mellem landsbyerne, aflevere og modtage post hos den lokalt ansatte postudveksler i hver landsby. Man kunne mod ekstra betaling på postruten få post både sendt og leveret, men da skulle det være i forseglede eller låsede lædertasker. Det var som regel kun på herregårdene, der blev gjort brug af denne ordning. Landposten var kun synlige ved et skilt på budtasken, og det var enten lavet i jern, hvidt metal eller sølv. I 1891 fik landpostbudene uniformshue og 2 år senere fuld uniform: Toradet jakke og benklæder af mørkeblåt klæde, kasket af samme stof og med 2 sølvtresser påsat en kokarde, hvorover det kronede posthorn var anbragt. Denne uniform var obligatorisk undtagen om sommeren. Da måtte de gerne gå med privat jakke.

Denne uniform havde man næsten uændret indtil 1972. Dog havde man en enradet jakke til sommerbrug. Først da gik man over til at anvende gråblåt klæde og i noget enklere snit.

Mads Peter Johansen med hustru, foto 1928

Et lokalt tidsbillede af en landpost

Årsagen til at denne artikel er blevet trykt er, at jeg en dag gik ned i en stor skuffe på Lokalhistorisk Arkiv og fandt et stort smukt koloreret diplom, tilhørende Mads Peter Johansen fra Suldrup. Diplomet ”for lang og tro tjeneste” som landpostbud. Han havde taget sin afsked i 1923 og var blevet hædret med dette flotte diplom, som bl.a. har været udstillet på arkivet i forbindelse med vores 25-års jubilæum i efteråret.

Mads Peter Johansen har helt sikkert fortjent sit diplom. Det var ikke nemt at være landpost på vejene dengang. Det var ikke andet end hjulspor, der var vanskelige at færdes på, specielt i forårs- og efterårsmånederne, for ikke at tale om vinteren. Mads Peter Johansen døde 26. februar 1938, men fik den glæde at se sin søn Jens P. Johansen virke som landpost. Jens Peter var født i St. Ajstrup i 1880 og havde hjulpet sin far med postturen flere gange, den han som ungkarl i august måned 1909 ansøgte Generaldirektoratet for Post-

væsenet om en stilling, som han vidste ville blive ledig: ”Ruten Suldrup-Rebstrup”. I forbindelse med ansøgningen er der ligeledes to flotte anbefalinger, der fortæller hvem Jens Peter Johansen var og hans kvalifikationer. De er underskrevet af Kr. Buus, formand for Sønderup-Suldrup Sogneråd og sognefoged L. Vinther i Hyllested.

At Jens Peter Johansen har fået stillingen, viser ”en kontrakt om landpostudgangen” (direkte ombæring til adressaterne). I kontaktens § 2 står der med gotiske bogstaver:

Kontrakt
om
Landpostbudgangen
Suldrup - Rebstrup
(Direkte Døbæring til Adressaterne.)

§ 1
Ved nærværende Kontrakt antages *Jens Peter Johansen*
som Landpostbud fra den *1. Oktober 1907* at regne.

§ 2
Landpostbudet paatager sig i det under *Støvring* Postexpedition hørende
Landpostomdelingsdistrikt *Suldrup - Rebstrup* at udbringe Postfagter til
Beboerne og af disse til Viderebesørgelse at modtage Postforsendelser.
Budet skal bringe Postfagterne til alle Beboerne i Distriktet, og Undtagelse for enkelte afsides boende Beboeres vedkommende, må kun gøres, naar Generaldirektoralet gennem Postexpeditionen i *Støvring* har meddelt udtrykkelig Tilladelse dertil.
Ved Besørgelsen af Budgangen, paa hvilken Budet skal medføre de ham overleverede Tasker og Postforsendelser til en samlet Vægt af indtil 25 Pund, skal Budet indtil videre passere følgende Route:
fra *Suldrup* ad *Hyldal - Østergaard - Plejlstrupgaard - Rebstrup - Munkholm - Trængstrup - Rørdal Kirkegaard - Suldrup*

Jens Peter Johansens kontrakt fra 1909

Landposbudet paatager sig i det under Støvring Postekspedition hørende Landpostomdelingsdistrikt Suldrup-Rebstrup at udbringe Postfagter til Beboerne og af disse til Viderebesørgelse af modtage Postforsendelser. Budet skal bringe Postsagerne til alle Beboere i Distriktet og Undtagelse for enkelte afsides boende Beboeres vedkommende, må kun gøres, naar Generaldirektoralet gennem Postekspeditionen i Støvring har meddelt udtrykkelig Tilladelse dertil.

Ved besørgelsen af Budgangen, paa hvilken Budet skal medføre de ham overleverede Tasker og Postforsendelser til en samlet Vægt af

indtil 25 Pund, skal Budet indtil videre passere følgende Route: Suldrup, Hyldal, Østergaard, Plejlstrupgaard, Rebstrup, Munkholm, Trængstrup, Rørdal Kirkegaard, Suldrup.

I § 3 står der at:

Budet skal derhos undervejs tømme de på følgende Steder anbragte Postkasser: 1 i Rebestrup".

I § 4 står der:

Budets Udgangstider er følgende: På Hverdage kl. 11½, Omdelingen ansættes til 5 Timer på Hverdage.

Ruteplan
Form. Nr. 171 (1/2, 16).

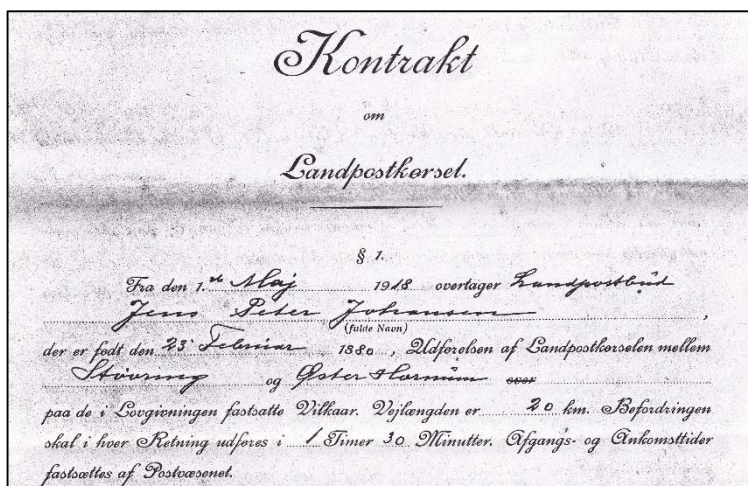
for Landpostbud Nr. *23 Jens Peter Johansen*
der fra den 1. *Maj* 1918 og indtil videre udfører Landpostbudgangen
Øster Hornum - Abildgaard m.v.
Mødetiden er Kl. Fm., og Landpostbudet udgaar Kl. *10⁴⁵* Fm. ad følgende Rute:
Øster Hornum By med Udflytters Abildgaardene
Øster Hornum Strand
Landpostbudet skal endvidere paa Hverdage Kl. (Mødetid Kl.) og hveranden Helligdag
Kl. Fm. (Mødetid Kl. Fm.) udføre følgende Rute:
Brevkasser tømmes i *Øster Hornum (v. Skolehuset)*

Ruteplan 1918 for Øster Hornum, Abildgårde mv.

I § 9 står der:

For Udførelsen af den ovenfor nærmere bestemte Tjeneste er der tilstået Budet en aarlig Godtgørelse af 373 kr. 00 øre, der vil blive udbetalt ham af Postekspeditionen i Støvring med 1/12 ved Udgangen af hver Maaned.

Lokalhistorisk Arkiv opbevarer endvidere en kontrakt og en ruteplan, hvor Jens Peter Johansen skal udføre landpostkørslen mellem Støvring og Øster Hornum. Der står i kontrakten, at

Jens Peter Johansens kontrakt fra 1918

vejlængden er 20 kilometer, og befordringen skal i hver retning udføres i 1 time og 30 minutter, citat:

Landpostbudet udgår kl. 10.45 Fm. ad følgende route: Ø. Hornum By med Udflyttere, Abildgaardene, Øster Hornum Trant. Ligeledes skal han tømme Brevkassen i Ø. Hornum ved Brugsen.

Denne ruteplan er udstedt fra Skørping Postkontor d. 14. marts 1918. Hvilken befor-

Kørende post ved Støvring Kro

Post med hest og slæde ved Byrsted Skole

dring Jens Peter Johansen har haft i starten er sikkert et hestekøretøj. Om vinteren, hest og slæde, og senere cykel, som han skulle søge om at få tilladelse til at bruge, og selv skulle vedligeholde. Tidsgevinsten ved at cykle var en kærkommen hjælp for de fleste landpostbude.

Post Oluf Qvist, nu med cykel 1940

Ingen post om søndagen

1. maj 1921 var det slut med at omdele post om søndagen. Så kom der nogle tekniske fremskridt, da cyklen blev obligatorisk efter 1. verdenskrig. Den 1. oktober 1919 er landpost Jens Peter Johansen blevet tjenestemand. Samtidig fik Jens Peter Johansen tilsendt et flot dokument. Da blev alle landpostbude tjenestemænd og deres lønninger blev forhøjet til omtrent samme niveau som postbudenes.

Arbejdstidsberegning

Næste gang, vi kan læse om landpost Jens Peter Johansens postgerning, er en arbejdstidsberegning, beregnet pr. 1. juli 1937. Da var han 57 år gammel og havde været gift med Kirsten Margrethe i 22 år. Jens Peter Johansen fik da landpostruten Støvring-Raakildegård. Han var da landpostbud nr. 108 og ansat under Aalborg Postkontor.

Denne specifikation er lidt anderledes, fordi den er mere udspecificeret. Alt i alt var der 229 husstande, hvor han skulle aflevere 49 dagblade i 1. omdeling. Landdistriktet er på i alt 17,3 kilometer, hvoraf ”0,6 kilometer ikke kan cykles”, som der står. Han havde 36 daglige afleveringssteder.

I 2. omdeling havde han 82 dagbladsleveringssteder, og kontortjeneste til 90 minutter, hvilket giver en arbejdsdag på 8 timer og 12 minutter. Jens Peter Johansen fik da udbetalt en cykelgodtgørelse efter en gennemsnitlig daglig vejlængde udmålt til 60 kroner årligt.

Dette er et lille udsnit af Jens Peter Johansens gerning som landpost i Støvring Kommune. Posthuset havde til huse i den gamle jernbanestation. Der kunne fortælles meget mere om den driftige og meget afholdte mand, der boede på Aalborgvej 17 i Støvring.

Post Henry Christensen, Suldrup, på knallert 1983

Motorisering

Motoriseringen af landpostbude holdt sit indtog allerede i 1911 på ruten Varde-Agerbæk. Det må virkelig have været opsigtsvækkende for befolkningen. Det var i bil for egen regning. Motorcyklen med sidevogn kom i anvendelse 1. august 1952 ved Holstebro. Da gik arbejdstiden ned fra 8 timer til 5½ daglig. Den gang regnede man ikke med at knallerten var robust nok til at køre på hele året, men det skulle vise sig, at det blev anderledes. Igennem 1950'erne kom der flere forskellige typer varevogne frem, og i 1960 startede der 2 landpostbude fra Åbybro postkontor. 3 cykelruter kunne da slås sammen til 2 motorruter, og det var starten på en ny epoke.

Post-Henry og Bente Frendrup 1964 ved "Lykkegaard". Først kørte han på cykel, så knallert og i 1964 i "Den gule bil" af mærket Hillman.

Øster Hornum i sne, postbilen, en Renault 4, er gået i stå. Posten til venstre er (vistnok) Valde Vinther, mens ham til højre er Christian Christensen. Han drev sammen med sin hustru Lisette Christensen Øster Hornum Posthus, der ses i midten af billedet

På landsbasis steg udviklingen kraftigt. Fra 2 motorruter i 1960 til 300 i 1964 og til 2.250 motorruter i 1973. Og knallerterne, trods de ikke for gode udsigter i 1950'erne, blev nu igen stærkt anvendt på landpostruterne. I modsætning til bilerne, der på det tidspunkt ejedes af postvæsenet, køber landpostbudene i starten af 1970'erne selv deres knallerter. I 1990'erne er det selvfølgelig stadig bilen, der er mest brugt. De første varebiler, der blev indkøbt i Støvring og blev brugt på landpostruterne, fik man den 1. november 1962. Da købte man 2 grønne Hillmann, og det var Ejner Kragelund og Kaj Kristophersen, der brugte dem.

Post Annette Søndergaard Thomsen på EU-45 knallert 1986 på Møllebakken i Støvring

Nimbus motorcykel med sidevogn var i mange år meget brugt af postvæsenet

Men også den nye EU-45 knallert har vundet indpas. De første knallerter af den type fik man den 1. februar 1998 i Støvring, og man indkøbte da 3 stk. Knallerten er nem og handy og meget populær.

Postbudene stillet op foran Støvring Station i begyndelsen af 1900-tallet

Postbude kørte for de flestes vedkommende i bil, da vi når 1998. Her er det en bil fra Suldrup Postkontor, og det er post Britta Errebo Jensen, der kører

I de gode gamle dage var postvæsenet til for borgernes skyld, i dag er de måske mest til for deres egen eksistens skyld, som en af byens postbude fortalte mig med et smil om læben. Titlen som landpost eksisterer stadigvæk, og til for dem, er der godt biler til de lange arbejdsdage, med aircondition og varme i bilen, men desværre mindre kontakt med borgerne.

Skrevet 1999 af Marit Terp.

Efterskrift 1. januar 2026

Fra dags dato udbringer det statsejede postvæsen efter 401 års trofast tjeneste ikke længere breve. Hvordan udviklingen af postvæsenet forløb fra 1999 til dags dato, kan der læses december 2055 her på www.oster-hornum.dk under fanebladet "Nyt om Gammelt".